

ŞAKÎK-İ BELHÎ HAZRETLERİ (3)*

*Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.
Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.*

*El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtü
ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve
âlihî ve sahibihî ecmaîn... Ve men tebiahû bi-
ihsânin ilâ yevmi'd-dîn... Emmâ ba'd:*

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti,
bereketi üzerinize olsun... Allah iki cihanda
cümlelerinizi muratlarınıza erdirsin, aziz ve
bahtiyar eylesin...

Ebû Abdurrahman es-Sülemî isimli büyük söfi
ve büyük alimin, *Tabakâtü's-Süfiyye* adlı
eserini okumaya devam ediyoruz. *Şakîk-i Belhî
Hazretleri'nin tercüme-i hâli bölümünde, 65.
sayfanın 16. paragrafında kalmıştık. Oradan
itibaren okumağa devam edeceğiz.*

Okumaya başlamazdan önce, başta Peygamber
SAS Efendimiz'in rûh-i pâkine bizlerden acizâne,
nâçizâne bir sevgi, saygı, bağlılık nişanesi
olsun diye, hediye edilmek üzere; sonra onun
mübarek âlinin, ashabının, etbâının, ahbâbının
ruhlarına hediye olsun diye; sâdât ve meşâyih-i
turuk-u aliyyemizin ve cümle mürşidîn-i kiram
ve evliyâ-i izâm hazeratının ruhlarına hediye
olsun diye;

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle
çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Bu beldeyi fethetmiş olan Fâtih Sultan Muhammed Han ve mübarek ordusu mensubu gâzilerin, şehidlerin, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye; beldemizin medâr-ı iftiharî, Boğaziçi'nde Beykoz'da makamı bulunan Yûşâ AS'ın ve şu semte adını vermiş olan Ebû Eyyûb Hâlid ibn-i Zeyd el-Ensârî Hazretleri'nin ve sâir sahabe-i kirâmın ruhlarına hediye olsun diye;

Bu civardaki mübarek tekkelerde, irşad mahallerinde vazife görmüş, buralara defnedilmiş olan Abdül'ehad-ı Nûrî, Mustafa Selâmî, baba Haydar ve sâir sòfilerin ve mürşidlerin ruhlarına hediye olsun diye;

Uzaktan yakından, bu kitabı takib için buraya gelen siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş bütün müslüman geçmişlerinin, sevdiklerinin, yakınlarının, âbâ ü ümmehât, ecdâd ü ceddât, akrabâ ü taallûkât, ahbâb ü yârân, evlâd ü zürriyyâtının ruhlarına hediye olsun diye; ruhları şâd olsun, kabirleri nur dolsun, makamları a'lâ, dereceleri yüksek olsun, kabirleri cennet bahçesi olsun diye;

Biz yaşayan müslümanlar da bu büyüklerin hallerini okuyalım, istifade edelim, istifâza edelim, feyz alalım diye; onlardan ibret alalım da, biz de Allah'ın sevdiği kullar olmağa çalışalım, sevdiği işleri yapalım, sevdiği yollarda yürüyelim diye; bu büyüklerimizin himmetlerine, teveccühlerine, mânevî yardımlarına mazhar olalım diye, Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi dünyada ve ahirette bahtiyar eylesin, muradlarımıza erdiresin diye, bir Fâtihâ üç İhlâs-ı Şerife okuyalım! Buyurun:

a. Zenginlerden Sakın!

قَالَ وَقَالَ شَقِيقُ اتَّقِ الْأَغْنِيَاءَ فَإِنَّكَ مَتَى عَقَدْتَ
قَلْبَكَ مَعَهُمْ وَطَمِعْتَ فِيهِمْ فَقَدْ اتَّخَذْتُهُمْ أَرْبَابًا
مِنْ دُونِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

TS. 65/16 (Kàle, ve kàle şakîkun: İttekî'l-ağniyâ'! Feinneke metâ akadte kalbeke meahüm, ve tami'te fîhim, fekad ittehaztehüm erbâben min dûni'llâhi azze ve cell.) Yine aynı rivayet ve isnad zinciriyle diyor ki... Onu geçen haftalardan nereden itibaren “ve dedi ki, ve dedi ki” diyor, ona bir bakalım, yukarıya kadar.

Bu rivâyet zinciri, “Ebû Ali Saîdi’bni Ahmed el-Belhî, babasından naklen, o da Muhammed ibn-i Abd’den, o da dayısı Muhammed ibn-i Leys’ten, o da Hâmid-i Leffâf’tan, o da Hâtem-i Esam’dan işitmiş. Hâtem-i Esam nakletmiş ki Şakîk-i Belhî şöyle şöyle demiş.” diye, yukarıdan böyle devam ediyordu. Demek ki bizim bildiğimiz isim, meşhur bir isim Hâtem-i Esam Hazretleri, o da çok büyük bir zât-ı muhterem, büyük bir söfî. O rivâyet ediyor gene demek ki.

(Ve kàle) Kàle, yâni o râvî rivâyet etti, dedi ki (ve kàle şakîkun) Şakîk şu sözü de söyledi: (İtteki'l-ağniyâe) “Ağniyâdan, zenginlerden sakın, korun!” (Feinneke metâ akadte kalbeke meahüm, ve tami'te fîhim) Çünkü sen ne zaman ki, kalbini onlara bağlarsan ve onlardan bir şey temennî edersen, tamah edersen; “Herhalde

bana bir faydaları dokunur, zengin bunlar, bir şey verirler.” diye böyle onlara tamah edersen, (fekad itte hazte hüm erbâben min dûni’llâhi azze ve celle) Azîz ve Celîl olan Allah’ı bırakıp da, başka rablar ittihaz etmiş olan kimselerden olursun.”

Mâlum, Kur’an-ı Kerim’de ayet-i kerime var. İnsanlar alemlerin rabbi olan Allah-u Teâlâ Hazretleri’ni bilip ona kulluk edeceklerine, ona bağlanacaklarına, Rabbim Allah diyecekleri yerde başkalarını bazen kendilerine böyle bağlanacak mercî edinmişlerdir. Bazen de görünmeyen mânevî şeyleri kendilerine Rab edinmişlerdir. Meselâ:

أَفَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ

(الجاثية: ٢٣)

(E feraeyte meni’tte haze ilâhehû hevâhu)
“Gördün mü hevâ ve hevesini, nefsânî hevâsını, hevâ-yı nefsâniyyesini kendisine ilah edinmiş olan kimseyi?..” (Câsiye, 45/23) Demek ki, hevâ-yı nefsinin –sanki ilâhmış gibi, yaradanmış gibi– karşısında el pençe divan durmuş, onun sözünü dinleyen kimse, adetâ ona tapınıyor, onu rab edinmiş gibi oluyor.

Sonra, birtakım böyle mâruf insanları, meşhur insanları, hatta alim insanları, hatta daha başka kimseleri, böyle kendisine mercî ve bağlanılacak şey ittihaz edip de, Allah’ı bırakıp onlara bağlanmak, ayet-i kerimelerde yasaklanmış ve bunun yanlış olduğu bildirilmiş.

O ayetlere atıfta bulunarak diyor ki: “Zenginlerden sakın, kendini koru, kolla. Çünkü kalbini onlara bağlar da, onlardan bir şeyler tamah eder, beklersen; o zaman Allah’ı bırakıp, Allah’tan gayrı nesnelere rab edinen kimseler gibi, sen de onları rab etmiş olursun. Yanlış bir şey olur. Yâni şirk gibi olur, Allah’tan gayrıya tapınmak gibi olur diyor.

Zaten biz Fâtihâ Sûresini her zaman söylüyoruz ki cemaatimiz Fâtihâ Sûresi’ni iyi bilmiyor.

“—Nasıl iyi bilmiyor? Okumasını mı iyi bilmiyor?”

Okumasını biliyor da, mânâsını hazmetmemiş, mânâsına göre hareket etmiyor. Fâtihâ’da ne diyoruz:

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمَانِ الرَّحِيمِ مَالِكِ
يَوْمِ الدِّينِ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

(الفاتحة: ۱ - ۴)

(El-hamdü li’llâhi rabbi’l-âlemîn) “Ham âlemlerin Rabbine, (Er-rahmâni’r-rahîm) Rahmân ve Rahîm, (Mâliki yevmi’d-dîn) din gününün, yâni mükâfâtın ve cezânın verildiği o karşılık verme gününün hakimi ve mâliki olan Allah’a hamd olsun.” diyoruz. İyi, güzel.

(İyyâke na’büdü ve İyyâke nestaîn) diyoruz. (İyyâke)’yi başa almak, yâni (na’büdüke ve nestaînüke) demiyoruz da (İyyâke na’büdü ve İyyâke nestaîn) diyoruz, Böyle kelimenin başa alınmasıyla mânâ, “Ancak sana ibadet ederiz ve sadece ve sadece senden yardım umar, bekler ve isteriz.” (Fâtihâ: 1-4) denmiş oluyor.

Başkasından değil, sadece senden, yâni sadece Allah'tan yardım beklerken, sadece Allah'a itaat ediyorum derken; öyle demeyip de zengine dalkavukluk ederse veya hükümdara dalkavukluk ederse veya bir başka mevkî makam sahibine dalkavukluk ederse... “Hani sen Allah'tan bekliyordun, ne oldu, hayrola?.. Yâni sözün nerede, işin nerede? Aklın nerede, fikrin nerede?” denilir kendisine tabii Hem başka insanlar der bunu, hem de Allah-u Teâlâ Hazretleri der.

Eğer zalimlerin yordakçıları, destekçileri olmasaydı, dalkavuklar olmasaydı, çete reislerinin etrafında çetenin fertleri olmasaydı onlar çetecilik yapabilirler miydi, zulüm yapabilirler miydi?.. Yapamazlardı. Demek ki, zalimin zalimliği etrafındaki avanesiyle... Mafyanın mafyalığı, gangster reisinin etrafındaki yardımcılarıyla oluyor.

O halde, zalime destekçi olmak çok kötü bir şey! Yâni Allah'ın hiç sevmediği bir şey.

وَلَا تَرْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ

(هود: ۱۱۲)

(Ve lâ terkenû ile'llezîne zalemû fetemessekümü'n-nâr) “Zalim olanlara meyletmeyin, rükûn eylemeyin, onlara destekçi olmayın, onların yanında yer almayın! Sonra size de Allah'ın azabı erişir, siz de cehennemde yanarsınız.” (Hûd: 11/113) buyruluyor.

Demek ki, insanın ağızının söylediğini kulağının duyması lâzım! Sözü'nün özü olması lâzım insanın. Allah'a ibadet ediyorsa, Allah'a ibadet etmesi lâzım!.. Paraya değil, kadına değil, pula değil, nefse değil, dünyaya değil, şeytana değil; Allah'a ibadet etmesi lâzım!..

Şeytana nasıl ibadet ediyor?.. Şeytanı dinlediği zaman şeytana ibadet ediyor.

Dünyaya nasıl ibadet ediyor?.. Dünyayı hedef aldığı zaman, ona hırs ettiği zaman, onu elde etmek için varını yoğunu harcadığı zaman, onun peşinde koştuğu zaman dünyaya tapınmış oluyor.

Parayı elde etmek için çalıştığı zaman, paraya tapınıyor. Bir kadının esiri olmuşsa veya bir kadın bir adamın sevgisinin esiri olmuşsa, ve onun için günahları da yapabiliyorsa; o zaman ona değil ötekisine tapıyor.

İbadet, itaat demek... İbadet ettiğine insanın itaat etmesi lâzım! Allah'a itaat etmiyor, Allah'ın sözünü dinlemiyor, Allah'a yönelmemiş, başka şeye yönelmiş. Başka her ne olursa olsun, yöneldiği Allah'tan gayrı şey, her şey yâni mâsivallahtır, mâsivâ dediğimiz şeydir. Mâsivâyâ meyl ü rükûn eylemişse, bağlanmışsa, ondan medet umuyorsa veya onun peşinde koşuyorsa, veya onun uğrunda yaşıyor, çalışıyorsa, veya onun emrini tutuyorsa, o zaman onun avanesi demektir. Şeytanın emrini tutuyorsa, şeytanın hizbindendir, hizbü'ş-şeytandandır. Nefsin emrini tutuyorsa, nefis ve hevâ ehli demektir.

Bunu anlamak lâzım, bunların hepsinin kulluğundan şu boynu kurtarmak lâzım, (iyyâke na'büdü)'yü tahakkuk ettirmek lâzım! “Ancak sana ibadet ederiz yâ Rabbi bizler, başka bir şeye ibadet etmeyiz.” Paraya kul olmayız, kadına kul olmayız, mevkiye makama kul olmayız, şana şöhrete kul olmayız, dünyaya kul olmayız...” deyince, hakikaten olmamak lâzım! Bunun sözünü söylediği zaman, gerçekten de yapmak lâzım!..

Yapmıyorsa?.. O zaman, demek ki, onu rab edinmiş demektir. Burda onu söylüyor, bu kanaatini ifade ediyor: “Zenginlerden sakının!” diyor.

“—Yâni, bir insan zengine sevgi göstermeyecek mi? Zengine yakınlık göstermeyecek mi? Onları defterden silmek mi lâzım?..”

Hayır! Zengin dindarsa dindarlığı için sevgi gösterilir. Ama dindar filan değilse, sırf zenginliğinden istifade için sevgi göstermek, olmaz.

Bir de umûmî bir kaide şu ki... Umûmî bir, istatistikî bir durum: İnsan zengin olduğu zaman şaşırıyor. Yâni:

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ
إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ
إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ

(العلق: ۱-۷)

(Inne'l-insâne leyatgâ. En raâhü'stağnâ)
[Gerçek şu ki, insanoğlu kendini kendine yeterli görünce, zengin görünce azar.] (Alak, 96/6-7)

İnsan kendisini müstağnî gördü mü gevşiyor, ibadetlerini gevşetebiliyor, zevk ü safâya dalabiliyor, lükse israfa kaçabiliyor, vazifelerini yapmama durumuna düşebiliyor. Bu umûmî bir durum.

Zengin olduğu halde azmayan, şaşırmayan, Allah'ın vazifesini, emrini, buyruğunu unutmayan insanlar var şüphesiz. Onlar da kıymetli insanlar... O iyi insanlara misal hangisi?.. Hazret-i Osman. Şu kadar mal varlığını Allah'ın yoluna, gözünü kırpmadan sarf etmiş.

Onların misallerinden birisi Ebû Bekir-i Sıddîk. Bütün varlığını Peygamber Efendimiz'e tahsis etmiş, vermiş ve kendisi bir hasır bürünecek kadar, kendisine hiç bir şey bırakmamış. Rasûlüllah sorduğu zaman da:

“—Ailene ne bıraktın yâ Ebû Bekir?” dediği zaman da;

“—Allah'ı ve Rasûlüllahı bıraktım.” diyebilmiş.

Bunlar müsbet zenginlere misal... Meselâ, menkabelerini seve seve anlattığımız, hayranlık duyduğumuz Abdullah ibni'l- Mübârek... Zengin bir kimse... Ticaretle iştigal edermiş ama, bir yıl cihad edermiş, bir yıl hacca gidermiş. Konağına gelene gidene hayrını hasenâtını yaparmış.

Tabii böyle zenginler fevkalâde makbul...

Ama, bir kısmı da parayı aldı mı, namazı kesiyor, ibadeti bırakıyor veya parayı gayr-ı meşrû yoldan kazanıyor, gayr-ı meşrû yola harcamağa başlıyor. Bakıyorsun konakta çengiciler, çalgıcılar vs.ler... Sapıtıyor.

Bu asr-ı saadetten sonraki devrede, hemen Emevî saraylarında başlamış. Çünkü saraylarda, zenginlerin olduğu yerlerde, umûmiyetle bu zevk ü safâhat hep var. Onların yanına yanaşmasını da biliyor o adamlar, o meslek erbâbı, çalgıcılar, oyuncular vs. Oraya sokulmasını biliyorlar. Tatlı geldiği için, onlar da onları kabul ediyorlar. Eh, vur patlasın, çal oynasın; bir zevk ü safâ, içki, ayş u nûş...

Gazellerinden okuyoruz, şairlerin şiirlerinden okuyoruz. İşte, “Sâkîler gelsin, içkiler sunulsun... Çalsın sazlar, oynasın kızlar, çengiler...” vs. gibi lafları hep duyuyor kulaklarımız. Demek ki, bunlar ekseriyetle böyle oluyormuş.

Tabii esasında, mânevî bir kanun ve kaide olarak, para helâlinden kazanılmışsa, helâl yere gider; haramdan kazanılmışsa, hayra nasib olmaz. Haydan gelen huya gider. Haramdan kazanıldığı için, şerre gider, boş yere harcanır, kumarda harcanır, içkide harcanır, zevkte safâhatte harcanır... Tabii bir sürü günaha girilir.

Umûmiyetle bu böyle olduğu için, bu tavsiyede bulunmuş Şakîk-i Belhî Hazretleri. “Zenginlerden sakın!” diyor. Yâni bu tarzdaki zenginlerden sakın! Veyahut iyisi de olsa, kötüsü de olsa, zenginin iyiliği kendisine de; yanına yanaşan adamın kalbini burada söylüyor. Yâni zenginin yanına yanaşıp da, gönlünü ona bağladın mı ve ondan bir şey tamah ettin mi, o zaman onu ilâh edinmiş olursun. Yâni, o adamın belki kusuru olmasa bile, orada senin ona yanaşman yanlış bir yönden, yanlış bir

düşünceyle olursa, o zaman sen helâk olursun. Böyle bir tehlike vardır.

Evet, insan zenginle de ahbap olabilir ama, nesinden dolayı?.. Dindarlığından dolayı. O da dindardır, o da Allah yolunda gayet güzel yürümeğe çalışmaktadır. Bakarsın, seversin, arkadaş olursun. Yâni zenginlik bir mânî olmaz. Arkadaş olunacak durumu vardır da, arkadaş olursun.

Fakir de olsa, öteki adam dinden uzaksa, onu da aynı duyguyla sevmeyebilirsin. Fakir olduğundan sevmeme değil, dindarlığı olmadığından... Ötekisini zengin olduğundan sevme durumu değil, dindar olduğundan sevmek... Bunun dışında başka bir kriterle, başka bir ölçüyle yaklaşırsa insan, o zaman onu ilah edinmiş olur, rab edinmiş olur diye ihtar ediyor. Şakîk-i Belhî böyle düşünmüş.

Kendileri de zaten, başka sözlerinden de anlayacağız ki, zenginliğe pek kıymet vermemişler, para biriktirmemişler. Zaten bu mübareklerin çoğunun vasfı bu. Ellerine geçen parayı tutmuyorlar. Yâni biriktirme diye bir şey yok, bir yere yatırma diye bir şey yok... Daima sarf ediyorlar. Böyle yaşamışlar. Yâni para bulundurmamışlar. Geleni sarf etmişler. Hatta kendisi akşama kadar kazanmış, akşamüstü kazandığını gene sarf etmiş; gene ertesi güne bir şey bırakmamışlar. Onların bu halini iyi anlamak lâzım.

b. Hakîkî Fakirlik Nasıl Anlaşılır?

17. paragraf:

قَالَ وَسُئِلَ شَقِيقٍ بِأَيِّ شَيْءٍ يَعْرِفُ بِأَنَّ الْعَبْدَ
إِخْتَارَ الْفُقْرَ عَلَى الْغِنَى قَالَ يَخَافُ أَنْ يَصِيرَ غَنِيًّا
فِيحْفَظَ الْفُقْرَ بِالْخَوْفِ كَمَا كَانَ مِنْ

قَبْلُ يَخَافُ أَنْ يَصِيرَ فَقِيرًا فَيَحْفَظُ الْغِنَى بِالْخَوْفِ

TS. 65/17 (Kàle ve süile şakîkûn) Yine Hâtem-i Esam dedi ki, râvî o çünkü: “Şakîk-i Belhî’ye soruldu.”

(Bi-eyyi şey’in yu’rafü bi enne’l-abde ihtâre’l-fakra ale’l-gınâ) Ona soruldu ki: “Kulun fakirliği, zenginliğe tercih ettiğini, onu seçtiğini nereden anlayabiliriz? Nereden anlaşılabilir?”

Tabii bunların dünya görüşlerine göre, bir insanın fakrı seçmesi lâzım. Peygamber Efendimiz:

الْفُقْرُ فَخْرِي

(El-fakru fahrî) “Fakirlik benim medâr-ı iftihârımdır.” buyurmuş diye rivâyet ediliyor.

Öyle mal toplamak, onu sarf etmemek;

وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي
سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

(التوبة: ٣٤)

(Ve'llezîne yeknizûne'z-zehebe ve'l-fıddate ve lâ yünfikûnehâ fî sebîli'llah, febeşşirhüm bi-azâbin elîm) [Altın ve gümüşü yığıp da onları Allah yolunda harcamayanlar yok mu, işte onlara elem verici bir azabı müjdele!] (Tevbe: 34) ayet-i kerimesi olduğundan para biriktirmemişler, fakirâne yaşamayı tercih etmişler zâhidâne bir hayat sürmeyi.

“—Peki adamın, kulun böyle fakirliği zenginliğe tercih ettiği hangi alâmetten anlaşılır? Bu güzel sıfata nasıl erebilir insan?” diye soruyorlar Şakîk-i Belhî'ye.

(Kâle) Buyurdu ki: (Yehâfü en yasîra ganiyyen feyahfaza'l- fakra bi'l-havf, kemâ kâne min kablü yehâfü en yasîra fakîren feyahfaze'l-gınâ bi'l-havf.)

“—Şundan anlaşılır ki, eskiden hani nasıl fakir olacağım diye korkardı da, zenginliği korumak için gayret ederdi ya, ‘Aman zengin olayım, fakir düşmeyeyim.’ diye korkardı ya; işte tıpkı onun gibi, şimdi de zengin olmaktan korkacak!.. Yâni, ‘Fakirlik elimden gider de, bu sıfattan mahrum kalırım.’ diye zengin olmaktan ödü patlayacak. İşte o zaman hakiki fakir zümresine, derviş zümresine girmiş olur.”

Yâni, ‘Eyvah, fakirlik elimden gider de zengim olurum!’ diye korkarsa, işte o zaman hakîkî fakirlik, hakiki dervişlik derecesine gelmiş olur. Nasıl eskiden, ‘Aman paralarım gider de fakir olurum.’ diye korkuyordu. Şimdi de ‘Aman bir yerden bir şey gelir de zengin olurum.’ diye ödü patlarsa, işte o zaman hakiki fakirdir, dervîştir.”

diye söylüyor. Yâni ideal; fakir olmak... Pekiyi hakikaten o ideal dereceye ulaştığı nereden anlaşılır?.. “Bu kafaya sahip olduğu zaman anlaşılır.” diye böyle anlatıyor.

c. Allah’a Tam Güvenmenin Alâmeti

18. paragraf:

قَالَ وَسُئِلَ بِأَيِّ شَيْءٍ يَعْرِفُ بِأَنَّ الْعَبْدَ وَاثِقٌ
بِرَبِّهِ قَالَ يَعْرِفُ بِأَنَّهُ إِذَا فَاتَهُ شَيْءٌ مِنَ الدُّنْيَا
يَحْسَبُهُ غَنِيمَةً وَإِذَا أَبْطَأَ عَلَيْهِ شَيْءٌ مِنَ الدُّنْيَا
يَكُونُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يَأْتِيَهُ

TS. 65/18 (Kàle ve suile) Yine Hâtem-i Esam dedi ki, şöyle sorulmuştu Şakîk-i Belhî’ye: (Bi-eyyi şey’in yu’rafü bi-enne’l-abde vâsikun bi-rabbihî? Kàle: Yu’rafu bi-ennehû izâ fâtehû şey’ün mine’d-dünyâ yahsebuhû ganimeten; ve izâ ebtâa aleyhi şey’un mine’d-dünya yekünü ehabbe ileyhi min en ye’tiyehû.)

Yine sormuşlar kendisine ki:

“—Nereden bilinir kulun Rabbine tam sarıldığı, Allah’a tam tevekkül ettiği, sımsıkı Allah’a sarıldığı nereden anlaşılır? Nereden belli olacak? Bunun alâmeti nedir?” diye sormuşlar.

“—Şuradan anlaşılır ki: Dünyalıktan bir şey kendisinden kaybolursa, elinden kaçarsa, eline geçmezse; bunu ganimet sayar.

‘Oh, iyi ki geçmedi elime, yaşadım, iyi ki gelmedi.’ diyebilirse ve kendisine dünyalıktan bir şeyin gelmesi gecikirse; bunun gelmemesini, gelmesinden daha çok istiyorsa, işte o zaman Allah’a tam güveniyor demektir.”

Dünyalığa güvenmiyor yâni, gelmesini bile istemiyor, gelmemesini ganimet biliyor. Gelmemesi halinde gelmesinden daha çok seviniyor. Gelmemesinden daha çok memnun oluyor. “Başım dinç oldu, el-hamdü lillâh, öyle bir şey başıma gelmedi, rahatım. İşte fakrım içinde yaşıyorum.” diyebilirse demek istiyor.

Tabii bunları onların düşündüğü şekilde anlatmağa çalışıyoruz. Onların dünyalarının şöyle perdelerini aralayıp, hayata nasıl baktıklarını, hayatı nasıl yaşadıklarını, onların dilleriyle ifadelerinden çıkarmağa çalışıyoruz.

d. Fakirliğin Muhafazası

19. paragraf:

قَالَ وَقَالَ شَقِيقٌ إِنَّ حِفْظَ الْفَقْرِ أَنْ تَرَى الْفَقْرَ
مِنَّةً مِنَ اللَّهِ عَلَيْكَ حَيْثُ لَمْ يُضْمِنْكَ رِزْقَ
غَيْرِكَ وَلَمْ يَنْقُصْكَ مِمَّا قَسَمَ لَكَ

TS. 65/19 (Kâle ve kâle şakîkun) Yine Şakîk Rh.A buyurdu ki: (İnne hıfze'l-fakri en tera'l-fakra minneten mina'llahi aleyke, haysü lem yudamminke rızka gayrike, ve lem yunkıske mimmâ kaseme leke.)

Şakîk Hazretleri yine bu konularda buyurmuş ki:
“Fakirliğin muhafazası, dervişliğin muhafazası, yoksulluğun muhafazası şöyledir: Fakirliği, Allah’tan sana bir ikram olarak bilirsin. Çünkü, Allah seni, başkasının rızkını sağlamakla mükellef tutmamıştır. Zengin olsaydın, ona buna verecektin; zengin değilsin, fakirsin. Demek ki, Allah sana başkasının yükünü yüklememiş; zenginliğinden bir şeyler verip de başkasının rızkını ona götürmekle mükellef değilsin. Yâni, bunun böyle olması dolayısıyla, fakirliği Allah’ın bir ikramı, nimeti olarak bilmendir.”

(Lem yunkıske mimmâ kaseme leke) Tabii, “Hem başkasının yükünü sana yüklememiş, onun rızkını sen ver diye sana bir vazife yüklememiş, rahattasın. Hem de senin kısmetini de kesmemiş. Çünkü insana, kısmeti neyse o gelecek ya muhakkak, mutlaka gelecek. Kısmetini sana verip de, başkasının rızkıyla seni mükellef kılmamasından dolayı, fakirliği zenginliğe nazaran Allah’ın bir ikramı bilmendir.” diyor.

Yâni bu zihniyette olursa insan, bu kafada olursa, fakirliği muhafaza edebilir. Yoksa dayanamaz, elini açar, meyli başka tarafa gider, kaçıır bu nimeti elinden demek istiyor.

e. Tevbenin Açıklaması

وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ شَقِيقٌ تَفْسِيرُ التَّوْبَةِ أَنْ تَرَى

جُرْأَتَكَ عَلَى اللَّهِ وَتَرَى حِلْمَ اللَّهِ عَنكَ

TS. 65/20 (Ve bi-isnâdihî, kâle şakîkun) Yine aynı rivâyet zinciri ve senediyle, Şakîk'in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiş: (Tefsîrû't-tevbeti en terâ cür'eteke ale'llâh, ve terâ hilme'llâhi anke.)

Şimdiye kadar üç dört paragraf hem fakirlik, zenginlik konusunda geçti. Fakirlik ideal, zenginlik bir külfet... "Hakiki derviş zenginliği istemeyecek, fakirliğin rahatlığına hamd edecek, şükredecek, bunu Allah'ı bir nimeti bilecek." diye anlattı, ifadelerini okuduk, anlattık. Şimdi konu değişti; tevbe...
Tevbe konusunda diyor ki:

(Tefsîrû't-tevbeti) "Tevbenin açıklaması şudur: (En terâ cür'eteke ale'llâh, ve terâ hilme'llâhi anke) Senin Allah'a karşı cür'etkâr davranışını anlamam; senin o cür'etkârlığına rağmen, Allah'ın halim selimliğini de sezmendir tevbe..."

Tevbe duygusu neymiş? Yâni kulun, "Tevbe yâ Rabbi, affet yâ Rabbi..." demesi değilmiş. Asıl tevbe ne?.. İnsanın yaptığı günahın Allah'a karşı bir cür'et olduğunu anlaması; "Yâ ben gene ne edepsizlik yaptım, hem de ne makama karşı edepsizlik yaptım, yapılırmıydı bu?" diye Allah'a karşı cür'etinin farkına varması...

Tabii Allah, böyle bir cür'et ve edepsizlik yapmış olan kimseyi, günah işleyen kimseyi kahr edebilirdi, mahvedebilirdi ama; hilmiyle muamele etmiş, kahretmemiş, yaşıyor hâlâ, ayakta gezebiliyor. Yıldırım çarpmamış, yerin dibine geçmemiş, üstüne dağlar yıkılmamış

meselâ, neyse böyle bir azaba uğramamış. İşte tevbe, senin Allah'a karşı cür'etkârlığının farkına varman, onun da senin bu cür'etkârlığına rağmen, sana karşı halim, selim, yumuşak davranmasındaki o büyüklüğünü sezmandir. Tevbe bu...

“—Hiii, aman yâ Rabbi! Ben sana ne cür'etkârâne edepsizlik yapmışım da, sen gene beni cezalandırmamışsın. Aman yâ Rabbi!..”

İşte tevbe bu. Yâni kendisinin cür'etinin anlaması, Allah'ın da o küstahlığa, günaha rağmen, ona ceza vermemesinin farkına varması. Böyle düşünüyorlar işte, meseleleri böyle görüyorlar. İşin aslı da bu tabii...

f. Misafir Ağırlamak

وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ شَقِيقٌ لَيْسَ شَيْءٌ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنَ

الضَّيْفِ لِأَنَّ رِزْقَهُ وَمُؤْنَتَهُ عَلَى اللَّهِ وَلِيَّ أَجْرَهُ

TS. 65/21 (Ve bi-isnâdihî kâle şakîkun) Yine aynı sened ve rivâyet zinciriyle, Şakîk Hazretleri'nin şöyle söylediğini naklediyor: (Leyse şey'un ehabbe ileyye mine'd-dayfi, li-enne rızkahû ve mü'netehû ala'llâhi, ve liye ecrâhû.)

Bu sefer konu misafir ağırlamağa geldi. Konu 21. paragrafta. 20. paragraf tövbeyle ilgiliydi, 21. paragrafta konu misafir edinmek, misafir ağırlamak konusuna geldi. Bakalım bu konuda ne diyor Şakîk-i Belhî Hazretleri. Aynı rivâyet zinciriyle. Rivâyet eden yine Hâtem-i Esam.

O da ötekilere, bu müellife kadar gelmiş rivâyet.

Ne demiş Şakîk-i Belhî Hazretleri, mübarek:

(Leyse şey'un ehabbe ileyye mine'd-dayfi)
“Bana evime gelen misafirden daha sevimli bir şey yok, en çok misafiri seviyorum! En sevimli şey, benim evime gelen misafir... Bana misafirden daha sevimli bir şey yok.” Niçin?..
(Li-enne rızkahû ve mü'netehû ale'llâh)
“Çünkü rızkı ve zahmeti Allah'ın üzerine; (ve liye ecrahû) sevabı da benim üzerime...”

Misafirin rızkı ve zahmeti Allah'ın üzerine; çünkü, misafirin rızkını Allah garanti ediyor, Allah gönderiyor. Ve o rızkın artık onun eline kadar ulaşması için, gerekli her türlü faaliyet ve iş ve işlemler, karmaşık şeyler, Allah'ın takdirinin esrârı, hepsi Allah'ın... Bu misafir ediyor. Tabii misafirin rızkı da kendisine Allah tarafından verilmiş. Bu misafir ediyor, rızkı Allah'tan, zahmetler Allah'tan; bu misafir etti diye sevabı bunun... Onun için diyor: “Misafiri çok seviyorum. Misafirden daha çok sevdiğim kimse yok. Çünkü rızkı ve zahmeti Allah'a, sevabı bana. Onun için misafiri çok seviyorum.” diyor.

Misafiri sevmek İslâm'ın, gerçek müslümanın önemli duygularından birisidir. Misafirperverlik, misafir ağırlamak çok önemli bir duygudur. Misafiri sevmeyeni Allah da sevmez. Allah gazab eder. Hatta İmâm Gazâlî'nin *İhyâ'sını* okurken, böyle bir rivâyet geçmişti. Diyordu ki mübarek İmâm Gazâlî:

“—Misafirinize aşırı olağanüstü zorlayarak ikramda bulunmayın, tabii ikramda bulunun! Aşırı zorlamalı ikramda bulunmayın, sizi sıkmayacak bir tarzda yumuşak bir ikramda bulunun!.. Çünkü, aşırı ikramda buluna buluna, misafiri istememeğe başlarsınız. ‘Yâ aman evime misafir gelmesin. Şimdi gelirse gene bir sürü çay yapacağız, kahve yapacağız, pasta yapacağız, börek yapacağız, çörek yapacağız, oturacağız, kalkacağız, bulaşıklar birikecek, şunlar olacak, bunlar olacak... En iyisi gelmese de rahat etsem.’ Misafirin gelmesini istemediği zaman da Allah lânet eder, gazab eder.” buyuruyor.

Onun için, her şey tabii olacak. Geçenlerde bir arkadaşın evine gittik, bir sofraya kurmuş. Tamam, bize ancak yeter, belki sıkışacağız bile sofraya... Camı açmış, aşağıdakileri de çağırıyor.

“—Yâhu, gelin, ne duruyorsunuz orada, gelin!” diyor.

Yâni korkmuyor. Gönlünde bir zenginlik var, korkmuyor yâni. O da gelsin, işte iki kişiye yeten dört kişiye de yeter buyurmuş Peygamber Efendimiz. Dört kişiye yeten sekiz kişiye de yeter. Allah bir bereket veriyor. İ'tikâfa girmişler, i'tikâfta demiş ki:

“—Gelen cemaati de soframıza buyur edelim!”

Zaten sofralarında bir mercimek çorbası var, başka bir şey yok. “Sofraya buyur edelim!” demiş.

Arkadaşı demiş ki:

“—Yâhu, çorba yetmez, doymayız sonra.” demiş.

“—Bana bak! Doyurmak Allah’tan, çorbadan değil. Bunu bil!” demiş.

Hakikaten, o çorbanın başına cemaatle beraber hepsi oturmuşlar, daha çorba bitmeden hepsi doymuş. Neden?.. Çünkü doyurmak Allah’tan...

Bu duygulara sahip değiliz. Hele hanımlar hiç sahip değil. Bey, evine misafir getirdi mi, bazı hanımların kaşları çatıyor.

“—Şimdi niye getirdin yâ? Allah Allah!.. Bu zamanda misafir getirilir mi?..” vs. filan... Böyle azarlıyor efendisini. Fıs fıs fıs kapının arkasından.

“—Yâ hanım, tamam, ben mutfağa girerim, çayı ben yaparım, kahveyi ben yaparım, üzülme sen...”

Dır dır dır, vır vır vır... Arkadan bıdır bıdır, duyuyor yâni gelen misafirler. Hanım memnun değil... Veyahut bazen aksi de oluyor: Meselâ, hanım cömert, hacı hanımları getiriyor evine, bir toplantı oluyor. Adamın suratı bir karış asık:

“—Gene mi eve misafir getirdin? Gene mi toplantı yaptın? Gitti bizim paracıklar, bilmem neler...” vs. filan...

Tabii bunlar İslâmî duygu değil.

g. Kalbinden Dünyayı Çıkart

66. sayfada 22. paragraf. Herhalde bitirmek istiyoruz, bu Şakîk-i Belhî Hazretleri'nin bölümünü.

وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ شَقِيقٌ طَهَّرَ قَلْبَكَ مِنْ حُبِّ عُرُوضِ
الدُّنْيَا حَتَّى يَدْخُلَ فِيهِ حُبُّ الْآخِرَةِ

وَتَوَابُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

TS. 66/22 (Ve bi-isnâdihî kâle şakîkûn) Aynı rivâyet senediyle Şakîk'in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiş: (Tahhir kalbeke min hubbi urûdi'd-dünyâ, hattâ yedhule fîhi hubbu'l-âhireh ve sevâbu'llâhi azze ve celle)

Tavsiye ediyor karşısındakine Şakîk Hazretleri ki:

(Tahhir kalbeke min hubbi urûdi'd-dünyâ) “Dünya metâlarının sevgisini gönlünden çıkar, gönlünü temizle!” Urûd, arad'ın cemisi; eşya, metâ demek. “Dünya metâlarının sevgisini kalbinden sür çıkart; (hattâ yedhule fîhi hubbu'l-âhireh) ki orası boşalsın da, oraya ahiret sevgisi o zaman girsin. Dünyanın metâlarının sevgisini kalbinden çıkart ki, temizle ki, kalbin boşalsın, temizlensin ki; o boşalan yere ahiret sevgisi girebilsin; bir... (Ve sevâbu'llâhi azze ve celle) Azîz ve Celîl olan Allah'ın sevabı da girebilsin, gelebilsin.” Sevap ve ahiret sevgisini kazanabilmek için, kalbinden dünya metâlarının, malının, mülkünün, süsünün, zinetinin hırsını, isteğini, sevgisini temizle, çı-

kart yâni onları at dışarıya.” diyor.

Bunu bir şair [Şemseddîn-i Sivâsî Hz.] çok güzel söylemiş. Sevdiğimiz bir şiir olarak her zaman vaazda söylüyoruz. Aynı mânânın Arapçası işte bu...

*Sür çıkar ağyârı dilden, tâ tecellî ede hak;
Pâdişah konmaz saraya, hâne ma'mur
olmadan...¹*

Gönülden şu dünyanın malı mülkü hırsını,
sevgisini çıkart bakalım, hedef onlar olmasın,
gönlünden onları sür çıkart da tecellî etsin
Cenâb-ı Hak kalbine.

¹ Şemseddîn-i Sivâsî'ye ait şiirin tamamı şöyle:

*Vâsıl olmaz Hakk'a kimse, cümleden dûr olmadan;
Kenz açılmaz şol gönülde, tâ ki pürnûr olmadan...*

*“Mûtû kalbe en temûtû” sırrına mazhar olan;
Haşr ü neşri gördü bunda, nefha-i sûr olmadan...*

*Sür çıkar ağyârı dilden, ta tecellî ede Hak;
Pâdişah konmaz saraya, hâne ma'mur olmadan...*

*Mest olup mestâne geldi, tâ ezelden tâ ebed;
İçdiler ışkun şarabın, âb-ı engûr olmadan...*

*Sen müyesser eyle yâ Rab, bizlere beytin tavaf;
İlmin ile âmil eyle, vâde tekmil olmadan...*

*Hak cemâlin Kâbesini kıldı âşıklar tavaf;
Yerde Kâbe, gökyüzünde Beyt-i Ma'mur olmadan...*

*Mest olanların kelâmı kendüden gelmez velî;
Pes enel-hak nice disün, kişi Mansur olmadan...*

*Bir acep sevdaya düştü, tutuşur Şemsî müdam;
Hakk'a mergub olmak ister, halka menfur olmadan...*

Çünkü padişah hâne mamur olmadan oraya misafir gelmez. Harabeye gelmez, konağa gelir, temiz, pak yere gelir diyor. Tabii padişahlar padişahı Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin tecellîgâhı olan kalbin de mâsivâ çirkâbından, pisliklerinden, münevvesâtından temizlenmesi lâzım.

h. Cehennemden Kurtaracak Üç Şey:

23. paragraf:

وَبِهِ قَالَ مَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ ثَلَاثَةٌ أَشْيَاءَ لَا يَنْجُو

مِنَ النَّارِ الْأَمْنُ وَالْخَوْفُ وَالْإِضْطِرَابُ

TS. 66/23 (Ve bihî kâle) Yine aynı rivâyet zinciriyle Şakîk Hazretleri buyurdu ki: (Men lem yekün meahû selâsetü eşyâe, lâ yencû mine'n-nâr: El-emnü, ve'l-havfu ve'l-ıdırâbu) “Şu üç şey yanında olmayan kimse cehennem ateşinden kendisini kurtaramaz. Yanında üç sayılacak şey olmayan kimse ateşten kendisini kurtaramaz.” Nedir o bulunması gereken, ateşten kurtaracak olan üç şey? Bir: (El-emnü) İki: (El-havfü) “Birisi emniyet, birisi korku, üçüncüsü: (ve'l-ıdırâb) Üçüncüsü de çırpınma.”

Şimdi bunları biraz açıklamaya çalışalım. (Emn) yâni emniyet, güven duygusu olacak, korku duygusu olacak, bir de çırpınma olacak. (El-emnü ve'l-havfu ve'l-ıdırâbu) Bu üç şey olmazsa, cehennemden kendisini kurtaramaz.

Emn; emniyet, güven duygusu ne olacak? Nereye karşı güven? Yâni, Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne karşı güvenme duygusu olacak, ona tevekkül etme duygusu olacak, mutî kul olursa Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin ona yardım edeceğine, Allah'ın kendisinden yardım isteyenleri mahrum bırakmayacağına dair içinde güven olacak.

Yâni duaları kabule edici olduğunu, Erhamü'r-râhimîn olduğunu bilecek Allah'ın... Bu duygu olmazsa, mahvolur insan... Bu duygu insanda ümit meydana getirir. Yâni korku ve ümit diyoruz, havf u recâ diyoruz. Bu, insanda ümit meydana getirir.

Allah nedir?.. Ekremü'l-ekremîn'dir, yâni kerem sahiplerinin en üstünü. Allah nedir?.. Erhamü'r-râhimîn'dir, yâni merhametlilerin en merhametlisidir. Allah nedir?.. Allah Mucîbü'd-deavât'tır, duaları kabul edicidir. Allah nedir?.. Gaffâru'z-zünûb'dur, günahları çok mağfiret edicidir. E bunlara itimadı olacak insanın... Duaları kabul ediyor Allah, yolunda gidene yardım ediyor.

Meselâ, Mûsâ AS kaçmış Firavun'un zulmünden... Firavun kovalamış ordusuyla... Önlerine deniz gelmiş, deryâ gelmiş, su gelmiş, gidememişler daha ileriye... Arkalarından Firavun'un ordusu, tozu toprağa katarak geliyor.

قَالَ أَصْحَابُ مُوسَىٰ إِنَّ لِمُدْرَكُونَ قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ

رَبِّي سَيَهْدِينِ

(الشعراء: ٢١-٢٢)

(Kàle ashâbu mûsâ innâ lemüdrekûn) “Mûsâ AS’ın yanındaki arkadaşları, ashâbı dediler ki: ‘Eyvâh! Yakalanacağız. (İnnâ lemüdrekûn) Muhakkak yakalanacağız, eyvah, kaçacak bir yer kalmadı, ordu arkamızdan geliyor.’ dediler. (Kàle kellâ) ‘Hayır, asla ve kat’a! (İnne maiye rabbî seyehdîn) Yanımızda Rabbimiz var, Rabbim benimle beraber, o bize bir çıkış yolu gösterecek.’ dedi.” (Şuarâ, 26/61-62)

Mûsâ AS’ın Allah’a güvenine bak! Yâni önü deniz, düşman üstüne geliyor, maddî bakışla çare yok, çaresizlik içinde, ötekilere bir korku düşüyor, “Eyvah, yakalanacağız, mahvolacağız, bizi kesecek bu Firavun.” diye korkuyorlar. Mûsâ AS (Kellâ!) diyor. (Kellâ) ne demek? Çok kesin bir ifadeyle reddetmek. “Hayır, aslâ!” (Kellâ! Inne) “Hiç şüphe yok ki, (maiye) yanımda (rabbî) benim Rabbim; (seyehdîn) hiç şüphe yok ki Rabbim benim yanımda, o bize bir yol gösterecek!”

Peygamber SAS Efendimiz mağaraya girmiş. Düşmanlar iz sürmüşler, mağaranın ağzına kadar gelmişler. Ebû Bekr-i Sıddîk Hazretleri telaş içinde:

“—Yakalanırsak Peygamber Efendimiz’e bir zarar verirler.” diye korkuyor.

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

لَا تَحْزَنُ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا

(التوبة: ٤٠)

(Lâ tahzen inna'llâhe meanâ) “Yâ Ebû Bekir, mahzun olma, telaş etme, Rabbimiz yanımızda...” (Tevbe, 9/40) buyuruyor.

Güven bu. Yâni Allah mutî kullarına yardım eder. Mü'min kullarına yardım eder. Allah'a dayanan, Allah'a güvenen kula, Allah yeter, kâfî gelir. Allah'a dayanan kulun yaveri Hak'tır. Bu duygu Allahu a'lem, birisi bu. Allah'a güvenme hissi sağlam olacak.

İkincisi Havf. Allah'a âsî olursa Allah'tan ceza geleceğini, azabına uğrayacağını bilecek. Şıarmayacak da yâni. Allah Erhamü'r-râhimîn'dir diye, Allah affeder diye, Gaffâru'z-zünûbdur diye şıarmayacak da, korkacak gene. Ya Allah'a karşı bir suç işlersem, ya Allah'ın sevmediği bir duruma düşersem diye ödü de patlayacak, korku da olacak.

(Ve'l-ıdtırâb) diyor; ıdtırâb, çırpınmak demek. Tabii neden ızdırab duyduğunu söylemiyor. Yâni ben şöyle sezinliyorum ki: Kendisi Allah'ın rızasını kazanmak hususunda da bir gayret gösterecek, çırpınacak; gevşek ve hareketsiz ve tembel durmayacak. Şöyle bir telaş ve çırpınma içinde olacak.

Belki bu kelimeyi şu bakımdan kullanıyor: Zaten ne yapıyoruz? Allah'a karşı yaptığımız şeyleri toplasan incirin çekirdeğini doldurur mu? Bir kaşıkçık bir şey yapıyoruz, yaptığımız nedir, ne fedâkârlık yapıyoruz?.. Ama, hani karıncaya demişler ki:

“—Nereye gidiyorsun?”

“–Hacca gidiyorum.”

“–Bu adımcıklarla mı?..”

“–E ben yolumda olayım da varırım veya varmam.”

Yâni çırpınacak. Tabii Allah’a layık bir şeyi kimse yapamaz. Hiç birimiz Allah’a layık güzel bir şey yapamayız. Canımızı versek, can onun... Malımızı versek mal onun... Yâni biz ne yapacağız Allah için, ne yapabiliriz?.. Ama çırpınacak. Yâni şöyle bir telaş, bir çırpınma, bir gayret, bir istek olacak ki, Allah onu seviyor. Bir şey yapacağımız yok. Ne yapacağız, aciz kullarız ama, o çırpınma, o ızdırab, o gayret olacak.

i. Sabır ve Rıza

24. söz:

وَبِهِ قَالَ الصَّبْرُ وَالرِّضَا شَكَالِنِ إِذَا تَعَمَّدَتْ
فِي الْعَمَلِ فَإِنَّ أَوَّلَهُ صَبْرٌ وَأَخِرَهُ رِضًا

TS. 66/24 (Ve bihî kâle) Aynı rivâyet zinciri, senediyle söyledi ki Şakîk Hazretleri: (Es-sabru ve’r-rıdâ şeklân: İzâ teammedte fi’l- ameli fe inne evlehû sabrun, ve ahirehû rıdâ) Yine Hâtem-i Esam kanalıyla gelen rivâyete göre, Şakîk-i Belhî Hazretleri buyurmuş ki:

(Es-sabru ve’r-rıdâ şeklâni) “Sabır ve rıdâ, hoşnutluk iki şekilden ibarettir: (İzâ teammedte fi’l-ameli) yâni bir ibadete, bir amele kasedtiğin zaman, yapmağa giriştiğin

zaman o işi, (feinne evvlehû sabrun) baş tarafı sabırdır. Yâni o işi yapmak için uğraşacaksın, didineceksin, sabır lâzım. Evveli sabırdır, (ve ahirehû rıdâ) sonu da rızâdır.”

Yâni sabredeceksin, başı bu... Sonu iyi oldu veya kötü oldu. Ne yapacaksın? Rızâ. Sonu rızâ, başı sabır.” Yâni şöyle de anlamak mümkün aslında: “Sen bir hayırlı işe sabredip başladın mı, sonunda Allah senden râzı olur.”

Ama birinci mânâ daha uygun; yâni sonuç nasıl tecellî ederse etsin... Sen cihanı kurtarmak istedin de, ömrün boyunca uğraştın, didindin; veya filanca arkadaşı doğru yola çekmek için uğraştın, didindin; filanca arkadaşı kurtarmak için uğraştın, didindin, uğraştın, didindin hiç bir faydası olmadı. Eh, ne yapalım! Veyahut şöyle yapayım böyle yapayım diye, hacca gitmek için uğraştın, didindin, mânîler çıktı, gidemedin. Eh, yâni neyse, sonucu Allah’ın takdiri. Yâni sen bir işi yapmağa çalışıyorsun ama, Allah nasib ederse olur, nasib etmezse olmaz. Allah’ın takdiri olduğundan, Allah’ın takdirine rızâ göstermek de kulun işi. En mühim işlerden birisi de budur.

Demek ki, sabır ve rızâ iki şekildir, işin başında ve sonunda bulunurlar. Bir işe girdiğin zaman evveli sabırdır, sonu rızâdır. Yâni, biz müslümanlar olarak hayırlı işlere gireceğiz ve sabredeceğiz. Sonucunda da rızâ duygusu içinde olacağız, isyan ve itiraz, ah vah veya tüh duygusu içinde olmayacağız. “Hay Allah! Olmadı da...” deyip, saç baş yolmaya falan

lüzum yok. “Ne yapalım böyleymiş, kader.” Demek ki, trenin kaçması kaderde varmış, kaçtı. Ne yapalım, koştuk, yetişemedik filan...

j. Rahat Etmenin Şartları

25. söz:

وَبِهِ قَالَ إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَكُونَ فِي رَحَةٍ فَكُلْ مَا
أَصَبْتَ وَالْبَسْ مَا وَجَدْتَ وَارْضَ بِمَا قَضَى

اللَّهُ عَلَيْكَ

TS. 66/25 (Ve bihî kàle) Aynı rivâyet senediyle buyurdu ki: (İzâ eredte en tekûne fî râhatin, fekül mâ esabte, ve'lbes mâ vecedte, ve'rda bimâ kada'llàhu aleyke)

Diyor ki:

(İzâ eredte en tekûne fî râhatin) “Rahat içinde olmak istiyorsan, huzur ve rahat içinde memnun ve mesrûr olmak istiyorsan, (fekül mâ esabte) eline geçeni ye; ama kuru ekmek ama tuz ekmek ama arpa ekmeği ama baklava, börek, çörek, neyse... (Kül mâ esabte) Eline geçeni ye!..” Tabii helâlinden. Haram helâl, ne bulursan ye mânâsına değil de, yâni nasib olan helalini ye! Tuz ekmek bulduysan , ‘Ah, baklava börek, kebab...’ filan deme. Olana râzı ol.

(Ve'lbes mâ vecedte) “Bulduğunu giy!” Yâni, ‘Bürünecek bir şey buldum el-hamdü lillah’ de, bulduğunu giy!

(*Ve'rdâ bimâ kada'llâhu aleyke*) “*Ve Allah'ın sana takdir ettiği takdirine, kısmetine, kazasına râzı ol; o zaman rahat edersin.*”

Bulduğunu yersin, eline geçmeyen için üzüntü duymazsın. ‘El alem mükellef sofralarda neler içiyor, neler yiyor? Biz şurada oturmuşuz suyun içine kuru ekmeği banıp yiyoruz.’ vs. bilmem ne deme; ‘Eh, Allah işte bunu nasib etmiş, çok şükür halime.’ de... Bulduğunu ye, bulduğunu giy, Allah'ın takdirine râzı ol.” diyor.

k. Makamlardan ve Şehvetlerden Uzak Durmak

26. paragraf:

قَالَ وَقَالَ شَقِيقُ مَنْ دَارَ حَوْلَ الْعُلُوِّ فَإِنَّمَا يَدُورُ
حَوْلَ النَّارِ وَمَنْ دَارَ حَوْلَ الشَّهَوَاتِ فَإِنَّهُ يَدُورُ
بِدَرَجَاتِهِ فِي الْجَنَّةِ لِيَأْكُلَهَا وَيَنْقَصَهَا
فِي الدُّنْيَا

TS. 66/26 (*Kâle ve kâle şakîkûn*) *Hâtem-i Esam* dedi ki: “*Şakîk- i Belhî söyle söyledi...*” (*Men dâre havle'l-uluvvî, feinnemâ yedûrû havle'n-nâr; ve men dâre havle's-şehvâti, feinnehû yedûru bi- derecâtihi fi'l-cenneti, li-ye'külehâ, ve yunkasahâ fi'd-dünyâ*)

(*Men dâre havle'l-uluvv*) “*Yüceliğın etrafında dönen, devreden, cehennemın ateşinin etrafında dönüyor demektir sadece ve sadece...*”

Yâni yücelik, üstünlük isteyen, onun etrafında dolaşan, cehennem in etrafında dolaşıyor demektir.” Çünkü yükseklik, çeşitli tehlikeler getirir insana. Mevkî, makam, yükseklik duygusu, ululanma duygusu, kibirlenme, gururlanma duyguları insanı cehenneme götüreceğinden; onun etrafında dolaşan, ateş in etrafında dolaşıyor demektir. Ona uğramayayım diye yanından kaçan, ateş ten kaçıyor demektir.

(Ve men dâre havle’ş-şehvât) “Şehvetlerin etrafında dolanan da, (feinnehû yedûru bi-derecâtihi fi’l-cenneti li-ye’külehâ) cennette onun dereceleri etrafında dolaşıyor demektir (ve yunkasahâ fi’d- dünyâ) dünyada eline geçmiyor, dünyadan nakıs, noksan oluyor; cennette eline geçecek demektir.”

Sanıyorum buradaki devirden murad, yan çizmek, hedef almamak, ondan vazgeçmek gibi bir mânâ. Ona göre tercümeyi yapalım başından beri:

“Ululuk, yücelik istemeyip de ondan yan çizen, böyle yanından giden, cehenneme düşmekten yan çizmiş olur. Çünkü ululuğu elde etse, mevkî, makam, rütbe vs. o zaman tehlikeler olacak.

Şehvetlerden de yan çizen, o zaman cennette onları yemek için yan çiziyor demektir. Dünyada mahrum olmasına rağmen... Yâni dünyada ondan yan çiziyor, yemiyor ama, cennete derece derece, ne kadar vazgeçiyorsa onları elde ediyor.” mânâsına anlaşılmalı bu.

Yâni nasihat olarak bize çıkan ders: Yücelik, mevkî, makam, böbürlenme, ululanma ve böyle şeyleri istemeyeceğiz, çünkü onlar tehlikelerle

dolu. Şehvetlerden kaçınacağız; yâni nefsin arzuları, istekleri, yeme, içme, zevk, safâ, eğlence... Çünkü onlar ahirette olacak. Burada ne kadar eksik olursa, yerine getirilmezse, ahirette o kadar derecesi yüksek olarak ele geçecek. Dünyada yaptığı korunma, perhiz, sakınma nisbetinde, ahirette eline geçecek gibi bir mânâ.

I. Taat ve Ma'siyet Ehli

Ve sonuncu paragraf... Burada bitiriyoruz çünkü Şakîk-i Belhî Hazretleri'nin sözleri ve bölümü bitiyor.

وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ شَقِيقٌ جَعَلَ اللَّهُ أَهْلَ طَاعَتِهِ أَحْيَاءَ
فِي مَمَاتِهِمْ وَأَهْلَ الْمَعَاصِي أَمْوَاتًا فِي حَيَاتِهِمْ

TS. 66/27 (Ve bi-Isnâdihî kâle şakîkun) Yine aynı rivâyet zinciriyle Hâtem-i Esam'dan gelen rivâyet zinciriyle Şakîk-i Belhî buyurdu ki:

(Ceale'llahu ehle tâatihî ahyâe fî memâtihim, ve ehle'l-meâsî emvâten fî hayâtihim) "Allah-u Teâlâ Hazretleri taat ehli kullarını; kendisine itaat eden mutî, ibadette, taatte olan kullarını, (ahyâe fî memâtihim) ölümlerinde diri kıldı. (Ve ehle'l-meâsî) Günah ehlini de, (emvâten fî hayâtihim) hayatlarında ölü kıldı."

Bunu biraz açıklayalım: Allah CC, kendisine ibadet eden, itaat eden, sözünü tutan, buyruğunu tutan, onun yolunda yürüyen kulları, vefatlarında, öldükten sonra diriltti. Yâni, ahirette büyük mükâfatlara erecek ve namları yürüyecek, şanları devam edecek; veyahut ölü gibi birtakım lezzetlerden uzak durdular, yemediler, içmediler, uyumadılar vs.

filan... “Hayat mı bu yâ, ölümden beter.” filan dedikleri gibi bazılarının, ölü gibi ama; işte o ölü gibi olma durumunda onları canlandırdı, diriltti, (*ahyâ*) *ihyâ eyledi*.

Öteki günah ehlini de, hayatta olmalarına rağmen onları ölü gibi eyledi. Çünkü günah ehlinin kalbi ölüdür, ölü gibidir onlar, mânevî bakımdan ölülerdir; ötekiler mânevî bakımdan canlı ve dirilerdir. İtaat ehli mânevî bakımdan diri ve canlıdır; isyan ehli de, mânevî bakımdan yaşadığı halde ölü gibidir, yaşayan ölülerdir yâni. Kalpleri ölmüş, işleri bitmiş, işte güya kendilerini hayatta sanıyorlar.

Bundan sonraki bölüm, –sağ olursak– müteakip hafta gelecek olan bölüm *Tabakâtü’s-Sûfiyye’de 8. terceme-i hâl, Ebû Yezîd el-Bistâmî Hazretleri’nin hayatı. Ebû Yezîde’l-Bistâmî. Yezîd, gayrı munsarıftır, Ebû Yezîde’l-Bistâmî denilecek. Yezid’in harekesi üstündür, Ebû Yezîd memnûun mine’s-sarf olduğu için.*

Burada Şakîk-ı Belhî Hazretleri’nin bölümü 66. sayfada bitti,

sayfaya gelmiş olduk. Allah sağlık afiyet verirse, inşâallah onları da okuruz. Allah şefaathlerine nâil eylesin...

Fâtiha-ı şerîfe mea’l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es’ad COŞAN

10. 04. 1993 - İstanbul

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ’ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü